

Νεοελληνική Λογοτεχνία

A1. Ανάμεσα στα βασικά γνωρίσματα της ποίησης του Καβάφη είναι η πεζολογία, η ιδιότυπη γλώσσα και η χρήση συμβόλων.

Στο συγκεκριμένο ποίημα «Μελαγχολία του Ιάσωνος Κλεάνδρου, ποιητού εν Κομμαγηνή, 595μ.Χ». Η πεζολογία εντοπίζεται σε όλο το ποίημα αφού είναι περιορισμένα τα σχήματα λόγου και ο λόγος λιτός και πεζογραφικός. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους δύο πρώτους στίχους «Το γήρασμα του σώματος και της μορφής μου είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι.»

Η γλώσσα των έργων του Καβάφη είναι η ομιλούμενη της Ελληνικής παροικίας της Αλεξάνδρειας, δηλαδή κατά βάση η δημοτική, η καθημερινή λαϊκή με τύπους λόγιους και επιτηδευμένους που χρησιμοποιούνται με πολιτικούς ιδιωτισμούς. Πολλές φορές χρησιμοποιεί εξαιρετικά αντιποιητικές και καθημερινές λέξεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ιδιότυπης Καβαφικής γλώσσας στο συγκεκριμένο ποίημα είναι οι στίχοι 5-6 «που κάπως ξέρεις από φάρμακα' νάρκης του άλγους δοκιμές, εν φαντασία και Λόγω»

Τέλος, συχνή είναι στον Καβάφη και η χρήση συμβόλων με κύριο σύμβολο στο συγκεκριμένο ποίημα τον Ιάσωνα Κλεάνδρου, ο οποίος γίνεται το σύμβολο της φθοράς που υφίσταται ο άνθρωπος από τα γηρατειά.

B1. Η άποψη του Στέφανου Διαλησμά επιβεβαιώνεται στο δυσανάλογα μεγάλο τίτλο σε σχέση με το ολιγόστιχο ποίημα του Καβάφη. Ο Τίτλος αποτελεί έναν ορισμό που προδιορίζει το συναίσθημα, το πρόσωπο που το βιώνει και το χωροχρονικό πεδίο δράσης. Η επιτηδευμένη επιλογή της άνω τελείας ως σημείο στίξης διαιρεί τον τίτλο στα μέρη από τα οποία αποτελείται.

Στο α' μέρος του τίτλου δηλώνεται η συναισθηματική κατάσταση «Μελαγχολία» που αντικατοπτρίζει την ψυχολογία του ποιητικού υποκειμένου, του οποίου το όνομα αποτελεί επινόηση του Καβάφη ώστε να συνδέσει ετυμολογικά το «Ιάσων Κλεάνδρου» με την ίαση, δηλαδή τη θεραπεία αυτού του συναισθήματος. Έπειτα, τονίζεται η ποιητική ιδιότητα του Ιάσωνος Κλεάνδρου εξαιτίας της οποίας ταυτίζεται με τον Καβάφη αναπόφευκτα. Η Κομμαγηνή «Εν Κομμαγηνή» αποτέλεσε κρατίδιο βορειοανατολικά της Συρίας, το οποίο παρά την άνθιση και την ακμή του περνώντας στην εξουσία των Αράβων, βρίσκεται στη δύση της ζωής του κατά τη χρονολογία που ορίζεται στο β' μέρος του τίτλου. Επομένως, λειτουργεί ως σύμβολο της φθοράς του χρόνου και μπορεί να παραλληλιστεί με τη φθορά του σώματος και της μορφής του ποιητικού υποκειμένου, όπως φαίνεται στο κείμενο.

Στο β' μέρος του τίτλου ορίζεται μόνο η χρονολογία «595μ.Χ» που αισθητοποιεί τη φθορά που υφίσταται το κρατίδιο της Κομμαγηνής καθώς απολαμβάνει μια εύθραστη ειρήνη με τους Πέρσες 591μ.Χ και βρίσκεται ακριβώς στο μεταίχνιο της ανεπίτρεπτης καταστροφής πρώτα από τους Πέρσες και οριστικά από τους Άραβες. Αντίστοιχα ο ίδιος ο Καβάφης βιώνει τη μεταβατική ηλικιακή φάση της ζωής του από τη νεότητα στα γηρατειά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αναφορά στην Κομμαγή αποτελεί ιστορικό στοιχείο σε αντίθεση με τη χρονολογία που αποτελεί ανύπαρκτο χρόνο για το κρατίδιο αυτό και παραπέμπει στον ψευδοϊστορικό χαρακτήρα του ποιήματος.

Συμπερασματικά, ο Ιάσων Κλεάνδρου ποιητής στην Κομμαγηνή το 595μ.Χ. αποτελεί στην ουσία ποιητικό προσωπίδιο που επιλέγει ο Καβάφης, προκειμένου να αποστασιοποιηθεί ο ίδιος από τη «Μελαγχολία» και το κλίμα της ανασφάλειας, καθιστώντας το πρόβλημα αντικειμενικό και διαχρονικό. Επιθυμεί να προβληματίσει και να ευαισθητοποιήσει για τη μοναξιά και τις καταλυτικές αλλαγές που επιφέρει ο χρόνος.

Για το λόγο αυτό άλλωστε επιλέγει έναν εκτενή και συμμετρικά αντίθετο τίτλο, ο οποίος αποτελεί οργανικό μέρος του ποιήματος.

B2 Εκφραστικά Μέσα

Ο ποιητής επικοινωνεί με την Τέχνη της Ποίησης με τη χρήση κάποιων εκφραστικών μέσων.

α) Προσωποποίηση: «Τέχνη της ποιήσεως», «εν Φαντασία και Λόγω» με την οποία επικαλείται την Τέχνη της ποίησης για να τον ανακουφίσει παροδικά από τον πόνο των γηρατειών. Έπειτα, με το

β) Σχήμα υπαλλαγής: «είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι» με το σχήμα αυτό επιδιώκεται η επίταση της ιδιότητας του μαχαιριού, δηλαδή του οργάνου που προκαλεί την πληγή (του χρόνου) και εκφράζεται το έντονο συναίσθημα του πόνου.

γ) μεταφορές: «το γήρασμα του σώματος και της μορφής μου είναι... μαχαίρι», «τα φάρμακα σου φέρε Τέχνη της Ποίησης». Με τις συγκεκριμένες μεταφορές αισθητοποιείται ο πόνος που επιφέρουν τα γηρατειά και ταυτόχρονα ο αναλγητικός ρόλος της ποίησης για το ποιητικό υποκείμενο.

δ) σχήμα αναστροφής - υπερβατό: «νάρκης του άλγους δοκιμές» αντί «δοκιμές νάρκης του άλγους» με την αναστροφή αυτή εστιάζεται η καταπραϊντική και όχι θεραπευτική ιδιότητα της τέχνης.

Συμπληρωματικά θα μπορούσαν να επισημανθούν:

- η επανάληψη «είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι», «φάρμακα», «Τέχνη της Ποίησης» με την οποία συνδέονται στο περιεχόμενο οι δύο stroφές του ποιήματος.
- η εικόνα του γηρασμένου ποιητή ο οποίος αναπτύσσει ένα φανταστικό διάλογο με την προσωποποιημένη ποίηση.

Γ1. Ο ποιητής ανυπόμονος προστρέχει στην τέχνη για παρηγοριά και ίαση από τα ανυπόφερα γηρατειά το ρήμα προστρέχω Μία από τις σημασίες του ρήματος προστρέχω είναι το ανατρέχω.

Όταν ο Καβάφης χρησιμοποιεί τη λέξη «Τέχνη» με κεφάλαιο «Τ» εννοεί πάντα την ερωτική τέχνη. Η καταφυγή λοιπόν του Καβάφη στην τέχνη σχετίζεται με την ερωτική μνήμη, δηλαδή ο ποιητής συντριμμένος από τα γηρατειά και την ανατολή των ερωτικών επιθυμιών καταφεύγει για παρηγοριά στις ερωτικές αναμνήσεις του παρελθόντος. Κάθε φορά δε που χρησιμοποιεί τη λέξη ποίηση με αρχικό κεφάλαιο, γιατί θεωρούσε την ποίηση ως την τελειότερη μορφή τέχνης. Οι δύο έννοιες προσωποποιούνται και θεοποιούνται. Το β' πρόσωπο «σε» και το «ξέρεις» διαπλέκεται με το α' πρόσωπο «προστρέχω». Αυτό γίνεται: α) για να φορτιστεί η επικοινωνία του ποιητή με την τέχνη β) για να προσδώσει στην επικοινωνία θεατρικότητα γ) για να πετύχει την ιδιότυπη υποβολή του.

Ο Καβάφης ταυτίζεται με τη θεωρία του Σοπενχάουερ περί τέχνης αφού σύμφωνα με αυτήν, η τέχνη αποτελεί ένα πρόσκαιρο μέσο διαφυγής από τη δυστυχία, γι' αυτό και ο Καβάφης αποκαλεί δοκιμές, δηλαδή προσπάθειες τον κατευνασμό του πόνου μέσω της τέχνης. Δηλαδή, δε χάνει την αυτογνωσία του για την πρόσκαιρη ωφέλεια της («κάπως»). Άλλες δύο έννοιες που θεοποιεί ο ποιητής είναι η φαντασία και ο Λόγος, όπου φαντασία μπορεί να εννοηθεί η έμπνευση και η μνήμη ενώ λόγος θεωρείται η γλώσσα και η λογική.

Δ1. Ομοιότητες

- 1) Η αναφορά στα γηρατειά «το γήρασμα του σώματος και της μορφής μου» «Στην ηλικία μου χιονίζει, χιονίζει αδιάκοπα» και « η σάρκα μου ένας επίδεσμος»
- 2) Κοινό και στους δύο είναι το αίσθημα της μελαγχολίας και της απόγνωσης εξαιτίας της παραμόρφωσής τους «Δεν έχω εγκαρτέρησι καμιά» «Κανείς δεν μπορεί να με βοηθήσει στον πόνο μου»
- 3) Και τα δύο ποιήματα ανήκουν στην κατηγορία ποιήματα για την ποίηση (ποιήματα ποιητικής).
«Εις σε προστρέχω Τέχνη της Ποιήσεως»
«Και η ποίηση σα μια μεγάλη αλήθεια»

Διαφορές

- 1) Για τον Καβάφη η ποίηση προσφέρει ανακούφιση από τον πόνο, έστω κι αν είναι παροδική όμως, για το Λειβαδίτη δεν προσφέρει κάτι αντίστοιχο «Τα φάρμακά σου φέρε Τέχνη της Ποιήσεως, που κάμνουνε –για λίγο- να μη νοιώθεται η πληγή», «κ' η ποίηση...δεν μπορεί να σου χρησιμέψει πια σε τίποτα» και «επάγγελμα μου: το ακατόρθωτο».
- 2) Ο Καβάφης προσπαθεί να κατευνάσει τον πόνο του με τη δύναμη της φαντασίας που συλλαμβάνει και με τη μαγική λειτουργία του λόγου- γλώσσας, που πραγματοποιεί τη σύλληψη. Αντίθετα, ο Τάσος Λειβαδίτης θεωρεί πως μόνο ο ίδιος του ο πόνος μπορεί να τον βοηθήσει. «νάρκης του άλγους δοκιμές, εν Φαντασία και Λόγω» « κανείς δεν μπορεί να με βοηθήσει στον πόνο μου εκτός απ' τον ίδιο μου τον πόνο».
- 3) Ο Καβάφης χρησιμοποιεί ένα πλαστό πρόσωπο για να εξωτερικεύσει τον πόνο του – ορατό ήδη από τον τίτλο-, ενώ ο Λειβαδίτης αναφέρεται σε κάτι ξεκάθαρα βιωματικό «Αυτοβιογραφία».